

Company, 1947. – С. 287–298. – Режим доступа : [http://www.derczynski.com/sheffield/tsie/Reichenbach – tences of verbs.pdf](http://www.derczynski.com/sheffield/tsie/Reichenbach-tences%20of%20verbs.pdf).

12. Ожегов С. И. Толковый словарь русского языка: около 100 000 слов, терминов и фразеологических выражений [Электронный ресурс] / С. И. Ожегов; [под ред. Л. И. Скворцова]. – 26-е изд., испр. и доп. – М. : Оникс [и др.], 2009. – 1359 с. – Режим доступа : <http://slovarozhegova.ru>.

© Бабанина А. С., 2017

УДК 811.16:378.4] '18/19 '(430)

Мелінчук Н. В.

СЛАВИСТИКА В НІМЕЦЬКИХ УНІВЕРСИТЕТАХ (XIX–XXI століття)

У статті схарактеризовано розвиток славістики в німецьких університетах XIX–XX ст. Вона викладається в 26 закладах. Ця спеціальність представлена у 13 федеральних землях. Вказується, що встановлення дипломатичних відносин з іншими державами та особливі історичні умови є причинами розвитку славістики. Зазначається, що особливістю славістики в університетах ФРН є те, що там досліджується сорбська/лужицька мова як мова національних меншин, а також те, що в університетах є різноманітні мовні курси, програми навчання слов'янських мов, і можна отримати сертифікати зі знання відповідної мови.

Ключові слова: *богемістика, західнослов'янські мови (польська, чеська), інститут, мовний центр, південнослов'янські мови (болгарська, сербська та хорватська), полоністика, русистика, семінар слов'янобалтійських мов, сербохорватистика, славістика, словацька мова, словенська мова, слов'янське літературознавство, слов'янське мовознавство, сорабістика, східнослов'янські мови (російська), україністика, університет.*

В статтє охарактеризовано развитие славистики в немецких университетах XIX–XX вв. Указано, что славистика преподаётся в 26 учебных заведениях и представлена в 13 федеральных землях. Отмечено, что установление дипломатических отношений с другими государствами, особые исторические условия являются причинами развития славистики. Отмечено, что особенностью славистики в университетах ФРГ является то, что исследуется сорбский/лужицкий язык как язык национальных меньшинств, а также то, что в университетах есть раз-

личные языковые курсы, программы обучения славянским языкам, где можно получить сертификаты о знании соответствующего языка.

Ключевые слова: богемистика, восточнославянские языки (русский), западнославянские языки (польский, чешский), институт, полонистика, русистика, семинар славяно-балтийских языков, сербохорватистика, славистика, славянское литературоведение, славянское языковедение, словацкий язык, словенский язык, сорабистика, украинистика, университет, южнославянские языки (болгарский, сербский, хорватский), языковой центр.

The article is an analysis of the establishment of general linguistics as a discipline in the German universities during the XIX–1st half of the XX century. The author gives a review of scientific achievements in this field, as well as gives the characteristics to the scientists who have paid a considerable contribution to the development of the field of language studies with their activities. An incentive to the appearance of new philological disciplines in the XIX–XX century Germany is the process of consolidation of the German nation as well as the development of diplomatic relations with the new countries, whose languages were not taught at the universities before.

Key words: English philology, general linguistics, Indian language studies, Coptic studies, oriental studies, Slavic studies, Turkic language studies.

Поштовхом для розвитку славістики в німецьких університетах слугували історичні події, в яких опинилась Німеччина, зокрема: XIX ст. – роздрібнення країни на князівства (близько 365) та Німеччина за часів Отто фон Бісмарка; XX ст. – дві світові війни, поділ країни на НДР та ФРН (1961), падіння Берлінської стіни (09.11.1989), об'єднання Німеччини (03.10.1990 – День Німецької єдності); XXI ст. – ФРН за часів правління трьох федеральних канцлерів (Гельмута Коля, 1982–1998 рр.; Герхарда Шрьодера, 1998–2005 рр. та Ангели Меркель, 2005 р. і до нині), освітня політика яких завжди була і є сфокусованою на постійному удосконаленню навчальних дисциплін, програм обміну тощо.

З-поміж наукових розвідок німецьких вчених, присвячених славістиці в університетах Німеччини, варто зазначити праці таких славістів як Т. Derlatka¹, Р. Kosta та М. Norberg², S. Widera та Р. Thiergen³.

На жаль, праці українських дослідників, в яких була б висвітлена означена проблематика, відсутні. Тому наукова зацікавленість цією темою є цілком актуальною та обґрунтованою.

Мета статті полягає у тому, щоб проаналізувати становлення та розвиток славістики в німецьких університетах протягом XX–XXI ст.

Як зазначає **Duden**, «*Slawistik, Wissenschaft von den slawischen Sprachen und Literaturen*». ⁴ Однак, **Bertelsmann** розширює дане тлумачення

чення, додаючи «... und Kulturen der slawischen Völker».⁵ Варто наголосити на тому, що в публікаціях Німеччини використовують два орфографічних варіанти – *Slawistik* та *Slavistik*, хоча у **Duden** надано лише варіант *Slawistik*.

Вперше заняття з російської мови пройшли у 1800 р. в університеті ім. Ернста Моріца Арндта у м. Грайфсвальд, а 1934 р. створено Інститут славістики (**Institut für Slawistik**). Засновником славістики в університеті м. Лейпциг вважається А. Лескієн (A. Leskien, 1840–1916), завдяки якому викладання розпочалось 1870 р. В найстарішому університеті Німеччини (ім. Карла та Рупрехта, м. Гейдельберг) Інститут славістики з'явився лише у 1931 р.

Першим славістом університету ім. В. Гумбольдта (м. Берлін) був В. Цібульські (W. Cybulski, 1808–1867), який працював з 1841 до 1861 рр. на посаді приват-доцента. Згодом професор В. Ягіч (V. Jagić, 1838–1923) у 1874 р. очолив кафедру слов'янських мов та літератур (Lehrstuhl für slavische Sprachen und Literaturen) та заснував «Архів слов'янської філології» («Archiv für slavische Philologie»). Лише у першій половині ХХ ст. на кафедрі з'являються лектори з таких слов'янських мов: польська (1921), російська (1894), сербська (1921), українська (1919). Згодом в університеті М. Васмером (M. Vasmer, 1886–1947), який працював у навчальному закладі протягом 1925–1947 рр., засновано семінар слов'янської філології.

У Вестфальському університеті ім. Вільгельма (м. Монстер) 1930 р. засновано семінар слов'яно-балтійських мов (Das Slavisch-Baltische Seminar).⁶

Враховуючи викладене вище, далі надається перелік німецьких університетів, в яких є славістика. Вона представлена у 13 федеральних землях з 16.

1. Баварія (Bayern)

1.1. Університет ім. Юліуса та Максиміліана, м. Вюрцбург (Julius-Maximilians-Universität Würzburg).⁷

Славістика входить до складу Інституту новітньої філології (Neuphilologisches Institut). Протягом 1972–2009 рр. в інституті славістики працювала видатна вчена д-р. Доротеї Кьоніг (Dr. Dorothea König).⁸ Коло її наукових досліджень включає дослідження та викладання сербохорватської та словенської мов, давньоболгарської мови та літератури, а також літературознавство південних слов'ян. 2010 р. за плідну працю вчену посмертно нагородили срібною медаллю «Vene Merenti».

1.2. Університет ім. Людвіга-Максиміліана, м. Мюнхен (Ludwig-Maximilians-Universität München).⁹

До його Другого Департаменту входить Інститут слов'янської філології (Das Institut für Slavische Philologie).¹⁰ В університеті вивчають-

ся такі слов'янські мови, як російська, чеська, польська, боснійсько-хорватсько-сербська, українська та болгарська. «Die Münchner Slavistik bietet eine «integrierte Vollslavistik» an, die vor einer fachwissenschaftlichen Schwerpunktsetzung innerhalb des Studiengangs eine für alle verpflichtende, grundlegende Ausbildung in Sprach- und Literaturwissenschaft, sowie einen kulturwissenschaftlichen Teil in den Bereichen Landeskunde und Intermedialität beinhaltet».¹¹

1.3. Університет ім. Отто та Фрідріха, м. Бамберг (Otto-Friedrich-Universität Bamberg).¹²

Славетні традиції вивчення славістики у даному навчальному закладі започатковано 1977 р. На той час новостворений факультет мав назву факультета мовознавства та літературознавства (Fakultät für Sprach- und Literaturwissenschaft). 1981 р. видатний славіст Вальтер Шамшула (Walter Schamschula) очолив кафедру слов'янської філології (Lehrstuhl für Slavische Philologie), якою до того часу керувала Брігітта Шульце (Brigitte Schultze), В. Шамшула відомий як дослідник богемістики та русистики. 1987 р. новим очільником кафедри стає Петер Тірген (Peter Thiergen). На сьогодні на факультеті природничих наук та культурознавства (Fakultät Geistes- und Kulturwissenschaft) славістика (Slavistik)¹³ презентована кафедрами історії слов'янського мистецтва та культури (Lehrstuhl für Slavische Kunst- und Kulturgeschichte), слов'янського літературознавства (Lehrstuhl für Slavische Literaturwissenschaft) та слов'янського мовознавства (Lehrstuhl für Slavische Sprachwissenschaft). Мовну освіту розподілено на три напрями: славістика східнослов'янських мов (російська, українська), славістика західнослов'янських мов (польська, чеська), славістика південнослов'янських мов (територія колишньої Югославії, Болгарія та Балкани).

1.4. Український вільний університет, м. Мюнхен (Ukrainische Freie Universität München).¹⁴

Університет відомий своїми україномовними студіями. Так, з іменем даного навчального закладу нерозривно пов'язано ім'я німецько-українського славіста Дмитра Чижевського (1894–1977).

1.5. Університет м. Пассау (Universität Passau).¹⁵

У навчальному закладі діє потужний мовний центр (Sprachzentrum), де вивчаються російська, польська та чеська мови.

2. Баден-Вюрттемберг (Baden-Württemberg)

2.1. Університет ім. Рупрехта та Карла, м. Гейдельберг (Ruprecht-Karls-Universität Heidelberg).¹⁶

Інститут славістики (Slavisches Institut)^{17, 18, 19} засновано 1931 р. На сьогодні він входить до факультету новітньої філології (Neuphilologische Fakultät) та готує за трьома напрямками: східнослов'янські мови

(російська); південнослов'янські мови (болгарська, сербська та хорватська); західнослов'янські мови (польська, чеська).

2.2. Університет ім. Альберта-Людвіга, м. Фрайбург (Albert-Ludwigs-Universität Freiburg).²⁰

Слов'янський семінар (Slavisches Seminar) є частиною філологічного факультету.²¹ У навчальному закладі діє також Інститут викладання іноземних мов (Sprachlehrinstitut), котрий засновано 2003 р. та в якому вивчаються 30 іноземних мов, серед них є польська, російська та словацька.

2.3. Університет ім. Еберхарда та Карла, м. Тюбінген (Eberhard Karls Universität Tübingen).²²

Слов'янський семінар в університеті має свої давні славетні традиції. Передісторія виникнення славістики у даному навчальному закладі пов'язана з іменем орієнталіста Крістіана Фрідріха Шнуррера (Christian Friedrich Schnurter, 1742–1822), для якого особливий інтерес становили праці словенського реформатора Приможа Трубара (Primož Trubar, 1508–1586), який останні 20 років свого життя мешкав у м. Дерендінген близ м. Тюбінген. Так, у літньому семестрі 1826 р. професором Генріхом Фердинандом Айзенбахом (Prof. Heinrich Ferdinand Eisenbach, 1795 – після 1843 р.) вперше було прочитано лекції зі слов'янських літератур, а з 1846 р. професор, д-р. Морітц Рапп (Prof. Dr. Moritz Rapp, 1803–1883) викладав слов'янські мови та літератури. Переломний момент для славістики в університеті м. Тюбінген становить ХХ ст. Вже з зимового семестра 1929–1930 рр. славістику закріпили за «Індогермансько-слов'янським семінаром» («Indogermanisch-slavisches Seminar»), очільником якого був відомий індогерманіст професор, д-р Ернст Зіттіг (Prof. Dr. Ernst Sittig, 1887–1955), який протягом 1929–1945 рр. керував славістичними студіями. У 1961 р. Сенат університету м. Тюбінген заснував слов'янський семінар (Slavisches Seminar).²³ Дане рішення було схвалено на рівні Міністерства. На сучасному етапі, слов'янський семінар є частиною семінару новітньої філології (Neuphilologisches Seminar) спеціальності 4 (Fachbereich 4), якою керує професор, д-р Тільман Бергер (Prof. Dr. Tilman Berger). Видатними славістами, ім'я яких вписано в історію славістики університету, є професор, д-р, д-р літературознавець Лудольф Мюллер (Prof. Dr. Dr. Ludolf Müller, 1917–2009); професор, д-р. мовознавець Рудольф Айтцетмюллер (Prof. Dr. Rudolf Aitzetmüller, 1923–2000, досліджував російську мову та літературу; особливо його цікавила давньоросійська мова та історія інших слов'янських мов); професор, д-р Рольф-Дітер Клюге (Prof. Dr. Rolf-Dieter Kluge, 1937; південнослов'янські мови); професор д-р. Йохен Реке (Prof. Dr. Jochen Raecke, 1943; сербохорва-

тистика та словеністика); професор, д-р Тільман Бергер (Prof. Dr. Tilman Berger, 1956; полоністика та богемістика); професор, д-р літературознавець Шамма Шахадат (Prof. Dr. Schamma Schahadat, 1961); юніорпрофесор, д-р Ірина Вутсдорфф (Jun. Prof. Dr. Irina Wutsdorff, 1970; з літнього семестру 2011 р. очолює семінар).

Також варто зазначити, що в університеті у 2001 р. організовано потужний центр вивчення іноземних мов (Das Fachsprachenzentrum)²⁴ з правом складання та отримання сертифікату. Одним із мовних курсів, які пропонується, є навчання та викладання російської мови.

2.4. Університет м. Констанц (Universität Konstanz).²⁵

В університеті діє двоступенева підготовка за фахом «славістика» – бакалавріат (Bachelor) та магістеріум (Master). Рівень підготовки бакалавра включає лише вивчення слов'янського літературознавства (Slavische Literaturwissenschaft), а магістр опановує як слов'янське літературознавство, так і слов'янське мовознавство (Slavische Sprachwissenschaft), так і слов'янське літературознавство. Варто зазначити, що з іменем університету пов'язана видатна німецька славістка Ренате Лакманн (Renate Lachmann, 1936).

3. Берлін (Berlin)

3.1. Університет ім. Вільгельма Гумбольдта (Humboldt-Universität zu Berlin).²⁶

На філологічному факультеті II (Philologische Fakultät II) діє Інститут славістики (Institut für Slawistik).²⁷ Славістика у навчальному закладі виникла більше ніж 150 років тому. Своїми витокami вона завдячує першому славісту, польському філологу Адальберту Войцеху Цібульському (Adalbert Wojciech Cybulski, 1810–1867), який 1831 р. захистив першу дисертацію (Promotion) на філософському факультеті університету, 1841 р. захистив другу дисертацію (Habilitation), а з 27.10.1841 отримав посаду приват-доцента. У 1874 р. хорватський лінгвіст, професор Ватрослав Ягіч (Vatroslav Jagic, 1838–1923) очолив першу кафедру слов'янських мов та літератур (Lehrstuhl für slavische Sprachen und Literaturen) в університеті ім. В. Гумбольдта. Послідовником В. Ягіча був польський дослідник Александр Брюкнер (Aleksander Brückner, 1856–1939), який закінчив Львівський університет та з 1881 р. працював в університеті ім. В. Гумбольдта. Згодом видатний німецький славіст Макс Фасмер (Max Vasmer, 1886–1962) протягом 1925–1947 рр. викладав в університеті, де ним було засновано семінар слов'янської філології (Seminar für Slavische Philologie), який згодом перетворився в Інститут славістики (Slavisches Institut). Асистенткою професор М. Фасмера з 1925 р. була Маргарете Вольтнер (Margarete Woltner, 1897–1985). Під її керівництвом друком виходив «Журнал слов'янської філології» («Zeitschrift für slavische Philologie»). У 1950–1972 рр. професор Ганс

Хольм Більфельд (Hans Holm Bielfeld, 1907–1987) очолив кафедру слов'янської філології (Lehrstuhl für slavische Philologie) та Інститут славістики (Slavisches Institut).

4. Бранденбург (Brandenburg)

4.1. Університет м. Потсдам (Universität Potsdam).²⁸

У навчальному закладі діє філософський факультет (Philosophische Fakultät),²⁹ складовою частиною якого є Інститут славістики (Institut für Slavistik). Однак вивчення мов національних меншин (сорби/лужичани) є складовою мовної політики університетів Німеччини. Завдяки урядовій підтримці національні меншини відстоюють своє право на вивчення рідних для них мови та культури. В університеті м. Потсдам друком виходять *«Потсдамські нариси з сорабістики»* (*«Potsdamer Beiträge zur Sorabistik»*)³⁰ за редакцією Петера Кости (Peter Kosta) та Мадлени Норберг (Madlena Norberg).

5. Гессен (Hessen)

5.1. Університет ім. Філіпа, м. Марбург (Philipps-Universität Marburg).³¹

Інститут слов'янської філології (Institut für Slawische Philologie)³² є складовою частиною Інституту класичних мов та літератур (Institut für klassische Sprachen und Literaturen) за спеціальністю «Іноземна філологія» («Fremdsprachliche Philologie»). Перші славістичні лекції були прочитані після Першої світової війни відомим індогерманістом Германом Якобсоном (Hermann Jacobsohn, 1879–1933).

5.2. Університет ім. Юстуса Лібіха, м. Гіссен (Justus-Liebig-Universität Giessen).

За спеціальністю «Мова, література, культура» (Fachbereich 05: Sprache, Literatur, Kultur) успішно функціонує Інститут славістики (Institut für Slavistik). *«Das Institut für Slavistik ist auf die Sprach- und Kulturbereiche Russistik, Polonistik, Bohemistik und Kroatistik/Serbistik spezialisiert. Die Schwerpunkte liegen in einer kulturwissenschaftlich ausgerichteten Literatur- und Sprachwissenschaft. Als eine der tragenden Säulen des Gießener Zentrums Östliches Europa zeichnet sich die Slavistik durch interdisziplinäre Forschung im Verbund mit den Geschichts- und Gesellschaftswissenschaften sowie der Turkologie».*³⁴ Так, у зимовому семестрі 2007–2008 рр. вперше розпочалось викладання україністики.

6. Мекленбург-Передня Померанія (Mecklenburg-Vorpommern)

6.1. Університет ім. Ернста Моріца Арндта, м. Грайфсвальд р. (Ernst-Moritz-Arndt-Universität Greifswald).³⁵

Інститут славістики (Institut für Slawistik),^{36, 37} який засновано у 1934 р., є складовою частиною філологічного факультету (Philologische Fakultät). Після об'єднання Німеччини 03.10.1990 р., виникли такі кафедри, як: слов'янського мовознавства (Lehrstuhl für slawische Sprachwissenschaft), слов'янського літературознавства (Lehrstuhl für

slawische Literaturwissenschaft), полоністики (Lehrstuhl für Polonistik), україністики (Lehrstuhl für Ukrainistik) та балтистики (Lehrstuhl für Baltistik). Починаючи з 2008 р. кафедри україністики та полоністики перейменували у кафедри східнослов'янської філології (Lehrstuhl für Ostslawische Philologie) та західнослов'янської філології (Lehrstuhl für Westslawische Philologie). Програми навчання – польська, російська, чеська, українська.

7. Нижня Саксонія (Niedersachsen)

7.1. Університет ім. Георга-Августа, м. Гьоттінген (Georg-August-Universität Göttingen).³⁸

Семінар слов'янської філології (Seminar für Slavische Philologie) включає викладання та навчання 6-ти слов'янських мов, зокрема: української, чеської, російської, болгарської, польської та боснійсько-хорватсько-сербської. Серед наукових досліджень університету варто відзначити праці: Karl Gutschmidt «Bulgarisch»,³⁹ Władysław Lubaś, Jerzy Molas «Polnisch»,⁴⁰ Branko Tošović «Russisch»,⁴¹ Dušan Šlosar «Tschechisch»,⁴² Ulrich Schweier «Ukrainisch».⁴³

7.2. Університет ім. Карла фон Отецького, м. Ольденбург (Carl von Ossietzky Universität Oldenburg).⁴⁴

До факультету «Мовознавства та культурознавства» (Fakultät III -Sprach- und Kulturwissenschaft) входить Інститут славістики (Institut für Slavistik).

8. Північна Рейн-Вестфалія (Nordrhein-Westfalen).

8.1. Університет м. Кельн (Universität zu Köln).⁴⁵

Інститут славістики (Slavisches Institut), в якому після Другої світової війни виникла одна з перших кафедр слов'янської філології (Lehrstuhl für Slavische Philologie), створено 1953 р.

8.2. Вестфальський університет ім. Вільгельма, м. Мюнстер (Westfälische Wilhelms-Universität (Münster)).⁴⁶

З 1930 р. і донині працює семінар слов'яно-балтійських мов (Slavisch-Baltisches Seminar)⁴⁷ за спеціальністю «Філологія» (Der Fachbereich 09 Philologie). 1928 р. вперше розпочалось викладання чеської мови, 1967 р. – литовської та латиської мов, з початком 1970-х рр. – фінської, угорської і естонської мов. З 1970 р. згідно з статутом університету, кожна спеціальність має певний номер; так виникла спеціальність 13 «Романістика та славістика» («Fachbereich 13: Romanistik und Slavistik»), яка з 1 жовтня 1996 р. отримала номер 11; а через три роки (1 жовтня 1999) р. – вже новий номер та змінив назву: 09 Філологія (Fachbereich 09 Philologie).⁴⁸ Також в університеті функціонують курси іноземних мов (Fremdsprachkurse),⁴⁹ серед яких є польська та російська.

8.3. Рейнський університет ім. Фрідріха Вільгельма, м. Бонн (Rheinische-Friedrich-Wilhelms Universität Bonn).⁵⁰

У 1952 р. в університеті було захищено першу докторську дисертацію (Habilitation) зі славістики Всеволода Сечкар'юва (1914–1998) «*Поезія Гундуліча та її поетико-стилістичні особливості*» (Vsevolod Setchkareff, «*Die Dichtung Gunduličs und ihr poetischer Stil*»). 1 жовтня 1953 р. було засновано славістичний семінар (Slavistisches Seminar),⁵¹ який очолила професор Маргарете Вольтнер (Margarete Woltner, 1897–1985). У 1966 р. виникає друга славістична кафедра (Ordinariat für Slavische Philologie), яку очолив професор Ганс Роте (Prof. Hans Rothe), коло наукових інтересів якого сфокусовано на вивченні слов'янських літератур, особливо російської літератури XVIII–XIX ст. З 1968 р. кафедрою славістики керував професор, д-р Мирослав Кравар (Prof. Dr. Miroslav Kravar), який досліджував розвиток сучасної російської мови, акцентологію та аспектологію слов'янських мов та південнослов'янський фольклор, а з 1977 р. – професор, д-р Гельмут Кайперт (Prof. Dr. Helmut Keipert). Він досліджував історичну граматику та лексикологію слов'янських мов, становлення та розвиток слов'янських літературних мов, займався лінгвістичним аналізом пам'яток слов'янської писемності і був співвидавцем «*Журналу слов'янської філології*»⁵³ («*Zeitschrift für slavische Philologie*»). У 1996 р. кафедру славістики очолив професор, д-р. Вільфрід Поттгофф (Prof. Dr. Wilfried Potthoff, 1941–2009). Ним на філософському факультеті була введена нова додаткова спеціалізація «Південна та Східна Європа», а у 2003 р. та 2006 р. були організовані міжнародні наукові симпозиуми «*Далмація як простір європейського синтезу культури*» («*Dalmatien als Raum Europäischer Kultursynthese*»). Протягом 2007–2010 рр. викладанням славістики в університеті займався д-р Дітер Штерн (Dr. Dieter Stern), який вивчав літургійні гімни візантійсько-слов'янського обряду XI–XIII ст., російськими піджинами Таймиру та етнографію комунікації, яка ґрунтується на неформальних прикордонних ринках між Росією та Китаєм. У 2010 р. завідувачем кафедри стає професор д-р. Ріккардо Ніколозі (Riccardo Nicolosi), який досліджує російську та боснійсько-хорватсько-сербську літературу та культуру, риторичку та наратологію, а з 2011 р. – юніорпрофесор, д-р Владіслава Жданова (J.-Prof. Dr. Vladislava Zhdanova), коло наукових інтересів якої становить функціонально-семантична граматику, соціолінгвістика тощо.

9. Райнланд-Пфальц (Rheinland-Pfalz).

9.1. Університет м. Трір (Universität Trier).⁵²

За спеціальністю «Мовознавство, літературознавство та медієзнавство» (Fachbereich II «Sprach-, Literatur- und Medienwissenschaft») на-

вчальний заклад готує фахівців за напрямом славістика, де викладаються російська, болгарська та сербсько-хорватсько-боснійська мови. Викладання та навчання розпочалось у 1980 р.

10. Саксонія (Sachsen).

10.1. Університет м. Лейпциг (Universität Leipzig).⁵³

На філологічному факультеті представлено Інститут славістики (Institut für Slavistik)⁵⁴ та Інститут сорабістики (Institut für Sorabistik).⁵⁵ «Das Institut für Slavistik bietet ein in Lehre und Forschung weit gefächertes Programm in Ost-, West- und Südslavistik. Besondere Schwerpunkte liegen in Literaturtheorie, Soziolinguistik und Sprachkontaktforschung. Das für Sorabistik ist weltweit die einzige universitäre Einrichtung, die sorbische Sprache und Literatur untersucht und pflegt. Ober- und Niedersorbisch kann hier als muttersprachliche Philologie studiert werden».⁵⁶

Варто зазначити, що на території федеральної землі Саксонія проживає національна меншина сорбів. Тому університет м. Лейпциг є одним з перших університетів Німеччини, в якому не лише розпочалось викладання сорбської мови, а й навчались носії мови. «Der deutschlandweit einzigartige Studiengang Sorabistik widmet sich der Ausbildung von Lehrern, Sprach-, Literatur und Kulturwissenschaftlern sowie Journalisten für die sorbische Sprache. Die systematische Erforschung der Sprache, Literatur und Geschichte der Lausitzer Sorben am Institut für Sorabistik ermöglicht die Ausbildung in Ober- und Niedersorbisch und die Qualifizierung von Sorbischem Lehrern und Fachpersonal für sorbische Institutionen. Sprache und Kultur der nationalen Minderheit der Sorben werden erstmals an einer Hochschule erforscht und gelehrt».⁵⁷

Перші заняття в університеті з вивчення сорбської/лужицької мови датуються 1716 р. Згодом в навчальному закладі виникає наукове товариство, метою якого є дослідження сорабістики. Як зазначає Томаш Дерлятка (Tomasz Derlatka), «Die nächste Etappe in der Entwicklung der Gesellschaften dominierten junge sorbische Studenten, die sich durch ein großes nationales Bewusstsein und Engagement auszeichneten. Zum Beispiel absolvierte in den Jahren von 1825 bis 1829 der bekannteste sorbische Volksdichter Handrij Zejler (Seiler, 1804–1872) sein Theologiestudium in Leipzig. Zusammen mit seinem Freund Heinrich Awgust Krygar (Krüger, 1804–1858) gab er über mehrere Jahre sechzig Nummern der handschriftlichen "Serbska nowina" ("Sorbische Zeitung") heraus. In der "Sorbischen Zeitung" bekamen die Mitglieder des "Sorabiums" die Möglichkeit, eigene Werke, Volkslieder sowie Sprichwortsammlungen zu veröffentlichen. Diese stellen bis heute ein Fundament für sorabistische Forschungen dar».⁵⁸

У 1870 р. заснуванням кафедри компаративістики слів У 2010 р. завідувачем кафедри стає професор, д-р Ріккардо Ніколозі (Riccardo Nicolosi), який досліджує російську та боснійсько-хорватсько-сербську

літературу та культуру, риторику та наратологію, а з 2011 р. – юніорпрофесор, д-р Владіслава Жданова (J.-Prof. Dr. Vladislava Zhdanova), коло наукових інтересів якої становить функціонально-семантична граматики, соціолінгвістика тощо.

11. Райнланд-Пфальц (Rheinland-Pfalz).

Університет м. Трір (Universität Trier).⁵² янських мов (Lehrstuhl für slawischen Sprachvergleich) розпочинається справжня віха розвитку сорабістики в університеті, де особливу увагу було приділено викладанню та навчанню сорбської мови. Протягом 1921–1927 рр. відомий вчений К. Г. Майєр (K. H. Mayer, 1890–1945) читав лекції з історичної граматики сорбської мови, згодом, у 30-х рр. ХХ ст., Р. Траутманом (R. Trautmann, 1883–1951) було прочитано курс лекцій з історії сорбської мови. 1946 р. у Радіборі створено педагогічний інститут, метою якого була підготовка кваліфікованих кадрів у галузі сорабістики.

У праці «**Sorbische Interkulturelle im Blick der Staatssicherheit. Die Akten der K 5 und des MfS der DDR 1949–1989**» Тімо Мешканка (Timo Meškank) зазначено: «*Das Ministerium für Staatssicherheit der DDR, gegründet am 8. Februar 1950, hat sich von Anfang an mit der sorbischen Frage beschäftigt. In seiner Dienstanweisung Nr.42/51 V/A vom 13. Dezember 1951 erteilte der damalige Staatssekretär Erich Mielke den Regionalbüros in Dresden und Cottbus den Auftrag, den "nationalistischen Umtrieben" unter den Sorben Beachtung zu schenken, ein Netz an Geheimen Mitarbeitern (GM) unter den Sorben aufzubauen und von der offiziell progiierten Nationalitätenpolitik abweichende Meinung und Erscheinung im Keim zu ersticken. Anhand des überlieferten Archivbestands beim Bundesbeauftragten für die Unterlagen des Staatssicherheitsdienstes der ehemaligen Deutschen Demokratischen Republik (BStU) soll in Fallbeispielen dokumentiert werden, wie die Staatssicherheit das sorbische kulturelle Leben beobachtet hat. Dabei werden sowohl die 50er/60er Jahre als auch die 70er/80er Jahre dargestellt, Beispiele der gemeinsamen oder unterschiedlichen Herangehensweise in der Ober- und Niederlausitz offengelegt sowie konkrete "operative Vorgänge", von denen sorbische Interkulturelle betroffen waren, dokumentiert. Nicht zuletzt wird der Versuch unternommen, die Mitarbeit einzelner Sorben im konspirativen Netz des Ministeriums darzustellen, welche sowohl als hauptamtliche wie als inoffizielle Mitarbeiter der Staatssicherheit tätig waren*».⁵⁹

11.1. Технічний університет міста Дрезден (Technische Universität Dresden).⁶⁰

1993 р. засновано факультет мовознавства, літературознавства та культурознавства (Die Fakultät Sprach-, Literatur- und Kulturwissenschaft), до складу якого входить Інститут славістики (Institut für

Slavistik).⁶¹ З 1920-х рр. розпочинається славетна історія славістики в університеті. 1956 р. засновано «*Славістичний журнал*» («*Zeitschrift für Slawistik*»), який нині очолює д-р. Клавдія Вольдт (Dr. Claudia Woldt). 1970 р. кафедру перейменували в «Секцію славістики» («*Sektion Slawistik*»), а 1980 р. – в «Секцію російської мови» («*Sektion Russisch*»). 1992 р. в університеті викладав відомий вчений Лудгер Удольф (Ludger Udolph), який досліджував російську літературу XVIII–XIX ст., середньовічну чеську літературу, болгарську літературу XIX–XX ст., сорабістику, слов'янський фольклор тощо. На сьогодні в університеті є полоністика, сорабістика, словакістика та богемістика.

12. Саксонія-Ангальт (Sachsen-Anhalt).

12.1. Університет ім. Отто фон Геріке, м. Магдебург (Otto-von-Guericke-Universität Magdeburg).⁶²

В університеті при Інституті іноземної філології (Institut für fremdsprachliche Philologie) вивчаються такі слов'янські мови, як російська та польська.

13. Тюрінгія (Thüringen).

13.1. Університет міста Ерфурт (Universität Erfurt).⁶³

Славістику в університеті представлено слов'янським літературознавством (Slawistische Literaturwissenschaft).⁶⁴ Вивчаються чеська та польські мови.

13.2. Університет ім. Фрідріха Шиллера, м. Єна (Friedrich-Schiller-Universität Jena).⁶⁵

В Інституті славістики (Institut für Slawistik)⁶⁶ для вивчення пропонуються п'ять мов, зокрема: чеська, польська, російська, сербська/хорватська та болгарська.

14. Шлезвіг-Гольштайн (Schleswig-Holstein).

14.1. Університет ім. Крістіана Альбрехта, м. Кіль (Christian-Albrechts-Universität zu Kiel).⁶⁷

Інститут славістики (Institut für Slavistik) входить до складу філософського факультету за спеціальністю «Мови та літератури» (Wissenschaftsbereich 2 «Sprachen und Literaturen»).

Таким чином, славістика в німецьких університетах має свої давні традиції. Слід наголосити на тому, що:

– Становлення та розвиток славістики відбувався протягом XIX – XX ст.

– Встановлені відповідні правила прийому на певний фах з поданням/не поданням відповідного мовного сертифікату.

– Славістика викладається в 26 німецьких університетах.

– Сорбська/лужицька мова є мовою навчання та викладання у федеральній землі Саксонія (університет м. Лейпциг), оскільки сорби є національними меншинами. Сорби мають підтримку уряду.

- Друком виходять найрізноманітніші фахові славістичні видання (монографії, журнали, газети).
- Захищається велика кількість дисертаційних досліджень.
- Діють програми обміну.

ПОСИЛАННЯ ТА ПРИМІТКИ

1. Derlatka T. Sorabistik / Tomasz Derlatka // Geschichte der Universität Leipzig 1409–2009: Ausgabe in fünf Bänden. – Bd. 4/1: Fakultäten, Institute, Zentrale Einrichtungen. – Hrsg. von Ulrich von Hehl, Uwe John, Manfred Rudesrsdorf. – Leipzig : Universitätsverlag, 2009. – S. 681–690.
2. Kosta P., Norberg M. Potsdamer Beiträge zur Sorabistik / Peter Kosta, Madlena Norberg // Potsdamer Beiträge zur Sorabistik. – № 3. – Potsdam: Brandenburgische Universitäts-Druckerei und Verlagsgesellschaft MBH, 2000. – 2476 S. – (Die Reihe ist gefördert durch die Stimmung für das sorbische Volk. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.opus.kobv.de>. (1 вересня 2013 р.).
3. Widera S., Thiergen P. Slavistik in Bamberg / Steffi Widera, Peter Thiergen // Bulletin der Deutschen Slavistik, 1998. – Nr. 4. – S. 28–29.
4. Duden. Die deutsche Rechtschreibung. Das umfassende Standardwerk auf der Grundlage der neuen amtlichen Regeln. – Bd.1. – Dudenverlag: Mannheim – Leipzig – Wien – Zürich, 2006. – S. 940.
5. Bertelsmann. Das neue Universallexikon. – Gütersloh / München : Wissen Media Verlag GmbH. – S. 879.
6. Мелінчук Н. В. Загальне мовознавство в німецьких університетах / Наталя Володимирівна Мелінчук // Новітня філологія. – 2013. – № 46. – Миколаїв : Вид-во ЧДУ ім. Петра Могили, 2013. – С. 11.
7. Режим доступу : <http://www.uni-wuerzburg.de> (26 червня 2016 р.).
8. Träger der Medaille «Bene Merenti» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.uniwuerzburg.de/ueber/universitaet/persoenlichkeiten/merenti> (29 липня 2013 р.).
9. Режим доступу : <http://www.uni-muenchen.de> (26 червня 2016 р.).
10. Das Institut für Slavische Philologie [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.slavistik.uni-muenchen.de> (26 червня 2016 р.).
11. Див. пос. 7.
12. Режим доступу : <http://www.uni-bamberg.de/> (26 червня 2016 р.).
13. Das Fach Slavistik an der Universität Bamberg [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.uni-bamberg.de/slavistik/> (26 червня 2016 р.).
14. Режим доступу : <http://www.ufu-muenchen.de> (26 червня 2016 р.).
15. Режим доступу : <http://www.uni-passau.de> (26 червня 2016 р.).
16. Режим доступу : <http://www.uni-heidelberg.de/> (25 червня 2016 р.).
17. Slavisches Institut [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.slav.uni-heidelberg.de/profil.html> (27 липня 2013 р.).
18. Sprachen am slavischen Institut [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.slav.uniheidelberg.de/stuium/sprachenamslavischeninstitut.html> (27 липня 2013 р.).

19. Neuphilologische Fakultät. Geschichte und Gegenwart [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.uni-heidelberg.de/fakultaeten/neu-phil/index.html> (26 червня 2016 р.).
20. Режим доступу : <http://www.uni-freiburg.de/> (26 червня 2016 р.).
21. Geschichte der Fakultät [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.philofak.uni-freiburg.de/fakultaet/geschichte> (26 червня 2016 р.).
22. Режим доступу : <http://www.uni-tuebingen.de> (26 червня 2016 р.).
23. Geschichte des Slavischen Seminars [Электронный ресурс]. – Режим доступа : [http://www.uni-tuebingen.de/fakultaeten/philosophischefakultaet/fachbereiche/neuphilologie/slavisches-seminar/institute/geschichte\(\).html](http://www.uni-tuebingen.de/fakultaeten/philosophischefakultaet/fachbereiche/neuphilologie/slavisches-seminar/institute/geschichte().html) (21 серпня 2013 р.).
24. Режим доступу : <http://www.unituebingen.de/einrichtungen/verwaltungdezernate/iiiinternationale-angelegenheiten/abteilung4/fachsprachenzentrum/ueber-uns.html> (8 травня 2013 р.).
25. Режим доступу : <http://www.uni-konstanz.de> (27 червня 2016 р.).
26. Режим доступу : <http://www.hu-berlin.de/> (27 червня 2016 р.).
27. Geschichte des Instituts für Slawistik [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.slawistik.hu-berlin.de/institut/geschichte> (24 серпня 2013 р.).
28. Режим доступу : <http://www.uni-potsdam.de> (27 червня 2016 р.).
29. Wenn Kulturen sich bewegen [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.uni-potsdam.de/up-entdecken/portraet/fakultaeten/philosophische-fakultaet.html> (14 квітня 2014 р.).
30. Див. пос. 2.
31. Режим доступу : <http://www.uni-marburg.de/> (27 червня 2016 р.).
32. Das Institut für Slawische Philologie der Philipps-Universität in Marburg an der Lahn [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.uni-marburg.de/> (10 серпня 2013 р.).
33. Режим доступу : <http://www.uni-giessen.de/cms/> (27 червня 2016 р.).
34. Justus-Liebig-Universität Gießen: Das Leben studieren – die Welt erforschen. – S. 17 – [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.fss.plane.uni-giessen.de/> (11 серпня 2013 р.).
35. Режим доступу : <http://www.uni-greifswald.de> (27 червня 2016 р.).
36. Slawistik in Greifswald [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www.phil.uni-greifswald.de/philologien/ifp/slawistik/slawistik-in-greifswald.html> (5 серпня 2013 р.).
37. Die Greifswalder Slawistik strukturiert sich in drei Lehrstühle. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.phil.uni-greifswald.de/philologien/ifp/slawistik/lehrstuelhle-sprachen.html> (5 серпня 2013 р.).
38. Режим доступу <http://www.uni-goettingen.de/> (27 червня 2016 р.).
39. Gutschmidt K. Bulgarisch [Электронный ресурс] / Karl Gutschmidt. – S. 219–234. – Режим доступа : <http://www.uni-klu.ac.at> (22 серпня 2013 р.).
40. Lubaś W., Molas J. Polnisch [Электронный ресурс] / Władysław Lubaś, Jerzy Molas. – S. 367–389. – Режим доступа : <http://www.uni-klu.ac.at> (22 серпня 2013 р.).
41. Тошовић В. Russisch [Электронный ресурс] / Branko Тошовић. – S. 409–436. – Режим доступа : <http://www.uni-klu.ac.at> (22 серпня 2013 р.).
42. Šlosar D. Tschechisch [Электронный ресурс] / Dušan Šlosar. – S. 513–534. – Режим доступа : <http://www.uni-klu.ac.at> (22 серпня 2013 р.).

43. Schweier U. Ukrainisch [Электронний ресурс] / Ulrich Schweier. – S. 535–549. – Режим доступу : <http://www.uni-klu.ac.at> (22 серпня 2013 р.).
44. Режим доступу : <http://www.uni-oldenburg.de> (27 червня 2016 р.).
45. Режим доступу : <http://www.uni-koeln.de/> (27 червня 2016 р.).
46. Режим доступу : <http://www.uni-muenster.de> (27 червня 2016 р.).
47. Zur Geschichte des Slavisch-Baltischen Seminars [Электронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.uni-muenster.de/SlavBaltSeminar/forschen/index.html> (24 серпня 2013 р.).
48. Struktur der Universität seit 1780 [Электронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.uni-muenster.de/profil/struktur.html> (24 серпня 2013 р.).
49. Режим доступу : <http://www.spz.uni-muenster.de/v> (24 серпня 2013 р.).
50. Режим доступу : <http://www3.uni-bonn.de/> (27 червня 2016 р.).
51. Geschichte der Slavistik in Bonn [Электронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.slavistik.uni-bonn.de/geschichte-der-slavistik-in-bonn> (25 серпня 2013 р.).
52. Режим доступу : <http://www.uni-trier.de> (28 червня 2016 р.).
53. Режим доступу : <http://www.zv.uni-leipzig.de/> (28 червня 2016 р.).
54. Institut für Slavistik. Geschichte [Электронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.uni-leipzig.de/~slav/> (30 липня 2013 р.).
55. Institut für Sorabistik. Geschichte des Instituts [Электронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.uni-leipzig.de/~slav/cms/de/geschichte> (30 липня 2013 р.).
56. Fakultäten und Einrichtungen. Schwerpunkte aus Lehre und Forschung. – Herausgeb. Dezernat für Öffentlichkeitsarbeit und Forschungsförderung. – August 2011. – S.26–27. – [Электронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.zv.uni-leipzig.de/> (30 липня 2013 р.).
57. Sorabistik // Aus Traditionen Grenzen überschreiten. Theoria cum Praxi. – S. 64. – [Электронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.zv.uni-leipzig.de/> (30 липня 2013 р.).
58. Див. пос. 1, с. 683.
59. Meškank T. Sorbische Interkulturelle im Blick der Staatssicherheit. Die Akten der K 5 und des MfS der DDR 1949–1989 [Электронний ресурс] / Projektbearb. PD Dr. Timo Meškank. – Kooperationspartner: Sorbisches Institut e. V. Bautzen. – Режим доступу : <http://www.uni-leipzig.de/> (30 липня 2013 р.).
60. Режим доступу : <http://www.tu-dresden.de/> (28 червня 2016 р.).
61. Drobny S. Institute für Slavistik [Электронний ресурс] / Sylvi Drobny. – Режим доступу : http://www.tu-dresden.de/die_tu_dresden/fakultaet_sprach_literatur_und_kulturwissenschaften/slavistik/institut/Geschichte (3 вересня 2013 р.).
62. Режим доступу : <http://www.ovgu.de> (28 червня 2016 р.).
63. Режим доступу : <http://www.uni-erfurt.de> (28 червня 2016 р.).
64. Slawistische Literaturwissenschaft. Slawistik an der Universität Erfurt. – [Электронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.uni-erfurt.de/literaturwissenschaft/slawistik> (28 липня 2013 р.).
65. Режим доступу : <http://www.uni-jena.de/> (28 червня 2016 р.).
66. Режим доступу : <http://www.slawistik.uni-jena.de/#> (11 серпня 2013 р.).
67. Режим доступу : <http://www.uni-kiel.de/> (28 червня 2016 р.).